

Píseň: S311 - Stará archa + modlitba; Čtení Gn 7

Milí přátelé,

minulý týden jsme s Noem postavili archu. Konkrétnost údajů jsem spojoval se stejnými oddíly o budování chrámu (1Kr 6, 2nn), stanu setkávání (Ex 25, 23nn) a schrány úmluvy (Ex 25, 10nn). Neboť to byl zřetelně i úmysl autorů příběhu Potopy světa.

Stavba archy je tak paralelou ke stavbě svatyně - posvátných, oddělených míst. Míst, kde je člověk blíže a otevřenější Hospodinu. Jako tomu je v obrovské arše, kde jsou poslední zbytky života na Bohem zatopené zemi.

V závěru jsem zdůraznil, že teprve v šesté kapitole se setkáváme s příkladnou biblickou postavou - s postavou, jejíž životní rozhodnutí máme následovat. Tedy teprve v Gn 6 čteme, „soubor pravidel, jak máme žít.“ Do té doby nikoli. U Noacha, pro Bibli charakteristicky stručně ale přehluoce: „Noe udělal všechno tak, jak mu řekl Bůh.“ (Gn 6, 22)

Vstupují zvířata

Počátek Gn 7 nejprve opět shrnuje, kdo má být zachráněn. K posluchačově překvapení je zde však trochu odlišný údaj o zvířatech: Po páru má být uvedeno do archy (dosl. „krabice, truhly“ - hebr. tevat) pouze ze zvířat nečistých¹. Ze zvířat čistých má být uvedeno po sedmi párech. Proč? A proč to nezaznělo rovnou takto v předchozím oddílu?

Z literárního hlediska se patrně jedná o pozdější vsuvku nebo spojení různých tradic. V Gn 6 je totiž pro Stvořitele světa užíván termín Bůh (hebr. él/elohím), v Gn 7 je pro něj užíván termín יהוה („adonaj,“ správně vyslovit tento tetragram už minimálně tisíciletí neumíme). Tedy že Gn 6 je vzata z tradice elohistické a Gn 7 z tradice jahvistické.²

¹ Myšlena je nečistota kultická, nikoli hygienická ani jakási estetická nedostatečnost.

² Jako jsme se s tím setkali ve dvou tradicích příběhu o stvoření: Gn 1 a Gn 2, 4-17.

Na spojení rozdílných tradic pak poukazuje také Gn 7, 9+16, ačkoli v „rodopisu Noeho“ (Gn 6, 9nn) jméno Hospodin nenalezneme.

Na spojení dvou tradic v jednom příběhu pak ukazuje nejen forma textů, ale jejich obsah: Zatímco elohistu vůbec netrápí rozlišování zvířat čistých a nečistých, jahvistu ano. Nejde však, jak zcela mylně napoví chybná lidská logika, o snížení či dehonestaci nečistých zvířat. Je tomu právě naopak.

Noe a další totiž v arše strávili minimálně 190 dní. Během kterých samozřejmě nejsou suspendovány náležitosti vztahu lidé-Hospodin, a to včetně kultických, zejména obětních. Obětovaná zvířata pak samozřejmě nemohou být vzata ze zvířat nečistých (např. Ex 29, 1). Proto je tedy z čistých vzato po sedmi párech, neboť velká část z nich se konce potopy nedožije, protože budou obětována jako oběti pokojné a za vinu těch, kteří jsou na arše.

Zadruhé: Vůbec uvedení vstupu nečistých zvířat do archy je podivné. Tím spíše ve srovnání s okolními kulturami. Hospodin přece chce skoncovat se vším, v čem je živá duše, neboť to vše je zlé (Gn 6, 5-12). Že vůbec někoho z těchto kazících svou cestu zachrání, je podivná a nepochopitelná Boží milost. Ale že je symbolicky zachráněn každý živočišný druh? Ba dokonce včetně těch, která jsou v židovském pohledu kulticky nečistá?

Tak podivná a zvláštní je Boží milost. Zejm. ve vymezení vůči ostatním náboženstvím a mytologiím, v nichž „děti tmy“ nebo „ti zlí“ nejsou hodni záchrany.

Tak hluboký je rozdíl mezi Božím pohledem a lidským. Před Hospodinem neexistují nečistí a čistí tvorové. Toto rozlišení pro židovský kult bylo právě pro magické zneužívání nejrůznějších zvířat, ale i jiných fenoménů, k magickým praktikám. A magie je naprostým opakem biblické důvěry v Hospodina.

A tak má uvedení vstupu nečistých zvířat do archy ukázat, jak hluboká je Boží milost. A jak hluboký je rozdíl mezi lidským náboženstvím („lidskou odpovědí na Stvořitelovo jednání“) uprostřed lidských iluzí a tradic a Boží vůlí.

Hospodin totiž zachraňuje i nečisté a v lidských očích! Ba dokonce i zlé v očích svých.

Čísła

O významu čísel v Bibli, zejm. SZ, jsme už hovořili. Dnes tedy jen stručně: Sedm párů, vstup Noeho do archy sedm dní před potopou užívá významu sedmičky - tedy plnosti či „akorátnosti.“ Zároveň sedmička připomíná to, co je sedmé - den odpočínutí. K tomu směřuje Noachův vstup do archy i uvedení zvířat do ní.

Děšť trvající čtyřicet dnů a nocí je paralelou průzkumu zaslíbené země (Nu 14, 34), který trval stejnou dobu. Kvůli závěrům z něj vyvozených pak Israel bloudil 40 let po poušti. Stejně dlouho (ve dnech!) putuje po poušti prorok Eliáš (1Kr 19, 8) a Ježíš (např. Mt 4, 2). Tak je číslo čtyřicet symbolem času zkoušek, soudu, pokušení i přemýšlení o vině a hříchu. Protože základním příběhem, který ustavuje symboliku čísla 40, je právě příběh Nu 14, 34nn.

Proto je také před Velikonocemi období půstu trvající šest neděl, tedy 40 dní.³ Předvelikonoční půst je tedy stejnou paralelou, a tak časem připomínání si zkoušek a pokušení (skrže odříkání navyklého a příjemného), i přemýšlením o vině a hříchu nejen při výhledu na pašijní dění Ježíšovo, ale také skrže uvědomění, kolik tak samozřejmě přítomného ve vlastním životě není zapotřebí. Tak se nám dnešní text velice hodí i do současného období církevního roku.

O gematrlickém významu uvedeného „data“ potopy jsme hovořili již dříve (viz Gematrie a Henoch) - gematrlickou hodnotu sedmnáct má hebr. slovo tóv.

Vody pak stály po ukončení lijáků dalších stopadesát dnů. Gematrlickou hodnotu stopadesát mají slova jako „přidat, pokračovat“ (j-s-p), „přikrýt, chránit“ (k-n-p) a „spadnout, opadnout“ (m-p-l). Tedy že vody a jejich zkáza „budou pokračovat“ skrže „pokračující přikrytí“ celé země včetně vrcholků hor, avšak

³ V křesťanském liturgickém pojetí neděle není postním dnem.

po uplynutí dané doby „padnou, opadnou.“ Potopa není posledním Božím slovem ani děním světa.

Zejm. poslední význam gematrie stopadesátky je nápadný již v počátku dnešního oddílu (Gn 7, 4): Noach je totiž informován, že ta hrůzostrašná záplava, která zabije vše živé na suché zemi a vystoupá nad nejvyšší hory, skončí. Tedy že ono z Božího rozhodnutí a dopuštění „vylití vod obrovské propastné tůně“ (srv. Gn 1, 2!) a také z „nebeských propustí“ budou mít svůj konec. Ačkoli se to v lidských očích časo nezdá.

Oddíl jako celek

Jako celek je pak oddíl Gn 7 dokladem předchozího verše Gn 6, 22: „Noe udělal všechno tak, jak mu Bůh přikázal.“ Proto je znovu uvedeno, co má Noach udělat i detailní popis splnění každého Božího slova. Jak vůči Noachovi, tak v rozpoutání potopy.

Dědicům řeckého způsobu myšlení obvykle připadají takové oddíly jako poněkud nudné a nadbytečné. Vždyť by stačilo říct „a tak se také stalo.“ Avšak pro semitské myšlení je toto takřka nepřijatelné. Dle něj je potřeba pečlivě zkontrolovat, jestli bylo skutečně „učiněno vše, co Bůh řekl.“ Jestli nedošlo k nepochopení, přehlédnutí nebo nedostatečnosti. Proto podobné oddíly nalezneme ve SZ často, avšak v NZ takřka vůbec. Nápadné je to zejm. v příběhu praotce Izáka.

Gn 7 tak ukazuje, že ono prosté „bylo splněno vše, co Bůh řekl,“ je sice prosté, ale nesmírně obtížné. Člověka dokonce jen číst o tom často nebaví a nudí - není mu to po chuti. Natožpak tak žít, natožpak každý den. Proto je Noachů, Henochů a Elijášů tak strašlivě málo. Obvykle totiž člověku připadá činění toho, co praví Bůh, prostě nudné - život přece potřebuje koření a šťávu! A už to málo stačí, aby se člověk nechal odradit a šel raději za svou vůlí.

Přestože i text sám před tím varuje a posluchače připraví oním: „Ty jsi, Noe, v tomto pokolení spravedlivý.“

Až tedy opět budeme znuděni některými biblickými oddíly, které jen slovo od slova papouškují, co bylo naplánováno v předchozím oddílu, nebo nás budou nudit a odrazovat suché

oddíly rodokmenů, pořadí při putování či řádů při obětech, vzpomeňme, že právě při nich se ukazuje lidská spravedlnost či nespravedlnost v Božích očích. Překoná člověk svou svévůli v pocitu nudy a zbytečnosti vůči Božímu slovu i v těchto textech? Nebo podlehne a odejde s tím, že je Boží slovo v nich obsažené „přece nadbytečné“?

Sebeovládání je totiž základem víry v Hospodina, je základem čísla 40 a tak postu...

Rozsah potopy

Příběh si dává také práci, aby vykreslil, že zatopeno bylo skutečně vše. Vody vystoupaly dokonce patnáct loktů (cca 9 m) nad vrcholky nejvyšších hor. Opět si připomeňme, že jde o příběh biblický, tedy zvěstný. Nikoli deskriptivní. Příběh se nesnaží sdělit, že někdo skočil z té obrovské archy (srv. Gn 6!) do té potopy u nejvyšší hory, potopil se až k tomu vrcholku, a pak odlokoval hloubku vody. A ještě ke všemu alespoň desetkrát, aby bylo vůbec možné toto měření statisticky uznat a zhodnotit.

Patnáct loket, zhruba devět metrů, je velká hloubka. Netrénovaný člověk se do takové hloubky sám nepouští. A to je hloubka pouze k nejvyššímu vrcholku. Jde tedy o zvěst mohutnosti potopy - a tak naprosté nemožnosti přežití čehokoli, co nebylo v arše. A kdyby to náhodou posluchače netrklo, pak oddíl končí tím, že vody takto stály 150 dní. Což kromě gematrického významu je tak dlouhá doba, že není jak mimo archu přežít.

Protože jistě přece měl lodě také někdo jiný než Noe. A jistě lodě šikovnější než plovoucí krabici. Ale bez náležité přípravy k přežití takřka 200 dnů i tito zahynuli. Pokud se tyto otevřené lodě nepotopili pod náparem lijáku. Před kterým byla archa chráněna, přestože z pohledu odborníků na lodě je plovoucí krabice nejhorší možný nápad.

Avšak oddíly Písma jsou promyšlené do takovéto hloubky! Kdyby archa neměla střechu, taky by šla pod tíhou lijáku ke dnu...

Závěr

Noachově příběhu je věnován překvapivě velký prostor. Tak zejm. proto, že jde o první příběh „jak máme žít.“ Přestože ho nalezneme až v Gn 6 a dál. Úmyslně je zformulován tak, jak je - aby byla doložena náročnost a detailnost „splnění všeho, co Bůh řekl.“ Že to řecká mysl vnímá jako nudné či nadbytečné je problém jednoho druhu lidské tradice. Nikoli objektivní pravdy světa a Boha.

Noe a s ním zárodek všeho, co na světě žilo, přežilo tu hrůznou potopu. V hlubší rovině však příběh zvěstuje, že ani 40 dní a nocí trvajících dešťů s následujícími stopadesáti dny záplav, které převyšují nejvyšší hory, nejsou všemocné. Ani trvalé. Ani neporazitelné.

I takto strašná pohroma plně podléhá Bohu. A skončí. Každá katastrofa a tragédie je jen omezeného trvání. Každé zlo. Každé utrpení. Dobro je věčné. Zlo je *vždy* jen dočasné. I kdyby vypadalo tak děsivě, jako potopa celého světa patnáct loket nad Mt. Everest. I nad takovou mocí vládne Hospodin - který i ty zlé tvory zachránil v arše.

Píseň: S303 - Spí, vždyť jenom spí + modlitba Páně
Rozhovor